

The Designing of Learning Process for Drama Student with The Enneagram Theory

Sakchai Iamkrasin*

Chutima Maneewattana

Faculty of Fine and Applied Arts, Suan Sunandha Rajabhat University.

*Corresponding Author E-mail: sakchai.ia@ssru.ac.th

Abstract

The objective of this action research is to investigate the design of a learning process that will facilitate the development of acting students through using the Enneagram theory. The researcher observed a lack of thorough analysis and comprehension of characters among the new generation of acting students. The performance that was presented to the audience was significantly affected by this issue. The researcher recognized the significance of developing alternative tools that acting students could utilize to gain a comprehensive understanding of characters. He recognized that characters are human beings with rationales for their actions, motivations for their decisions, relationships with other characters, perspectives on the world, and ultimate desires (super objective). The Enneagram, a system for comprehending human self-awareness, was employed to accomplish this. This system classifies individuals into nine primary personality types.

The researchers designed a learning process based on three key components: 1) Knowledge of Performing Arts, 2) Enneagram theory, and 3) Experiential Learning. They found that designing a learning process for performing arts through the Enneagram theory, with a focus on allowing the target group to learn through direct experiences, was effective and yielded significant results for the target group. Overall, the target group gained a good understanding of the Enneagram theory and could apply them to analyze and understand characters. Moreover, over 95% of the drama students expressed interest in applying the Enneagram theory to their future work in performing arts.

Keywords: Enneagram Theory, Acting tools, Character Analysis, Acting Skills

การออกแบบกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนการแสดง ด้วยศาสตร์นพลักษณ์

ศักดิ์ชัย เอี่ยมกระสินธุ์*

ชุติมา มณีวัฒนา

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

*อีเมลผู้ประสาน: sakchai.ia@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยเชิงปฏิบัติการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการออกแบบกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนการแสดงด้วยศาสตร์นพลักษณ์ โดยผู้วิจัยเห็นถึงปัญหาในกลุ่มนักเรียนการแสดงรุ่นใหม่ที่ไม่สามารถวิเคราะห์และทำความเข้าใจตัวละครอย่างลึกซึ้ง ซึ่งปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการแสดงที่ปรากฏต่อสายตาผู้ชม ผู้วิจัยเห็นความสำคัญในการสร้างเครื่องมือทางเลือกที่นักเรียนการแสดงจะสามารถนำไปใช้ในการทำความเข้าใจตัวละครได้อย่างลึกซึ้งในฐานะที่ตัวละครคือมนุษย์ซึ่งมีเหตุมีผลของการกระทำ เห็นได้ถึงแรงจูงใจของการตัดสินใจ ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นกับตัวละครอื่น มุมมองที่มีต่อโลก ตลอดจนความต้องการสูงสุดของตัวละคร (super objective) ผ่านการใช้ศาสตร์นพลักษณ์ซึ่งเป็นศาสตร์การเรียนรู้ตัวตนของมนุษย์ ซึ่งแบ่งประเภทของคนออกเป็น 9 ลักษณะนิสัยสำคัญ

ผู้วิจัยออกแบบกระบวนการเรียนรู้โดยอาศัยองค์ความรู้ที่สำคัญ 3 ส่วน ประกอบด้วย 1) ความรู้ทางด้านการแสดง 2) ศาสตร์นพลักษณ์ 3) การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง พบว่า การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ด้านการแสดงผ่านศาสตร์นพลักษณ์โดยมุ่งเน้นให้กลุ่มเป้าหมายได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงมีประสิทธิภาพและได้ผลลัพธ์ที่ดีต่อกลุ่มเป้าหมายอย่างมีนัยยะสำคัญ หมายรวมถึงกลุ่มเป้าหมายเกิดความเข้าใจในศาสตร์นพลักษณ์ได้ในระดับที่ดี รวมถึงสามารถนำศาสตร์นพลักษณ์ไปประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์และทำความเข้าใจตัวละครได้ อีกทั้งกลุ่มนักเรียนการแสดงจำนวนมากกว่าร้อยละ 95 มีความสนใจที่จะนำศาสตร์นพลักษณ์ไปใช้ในการทำงานด้านการแสดงต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ: นพลักษณ์, เครื่องมือด้านการแสดง, การวิเคราะห์ตัวละคร, ทักษะการแสดง

1. บทนำ (Introduction)

ศาสตร์การแสดงในประเทศไทยปัจจุบัน ได้รับความสนใจจากกลุ่มคนรุ่นใหม่มากขึ้น เห็นได้ชัดจากการที่สถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งทั่วประเทศทั้งภาครัฐและเอกชน ได้กำหนดจัดหลักสูตรการเรียนการสอน ทางด้านการแสดงขึ้นทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ อาทิ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ฉะเชิงเทรา มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ในบทบาทที่ผู้วิจัยเป็นครูสอนการแสดง ได้พบปัญหาว่าสิ่งที่สำคัญของผู้เรียน การแสดงในหลายแห่ง คือ นักเรียนการแสดงรุ่นใหม่ไม่สามารถวิเคราะห์และทำความเข้าใจตัวละครได้อย่างมีเหตุ มีผลรวมถึงไม่สามารถค้นหาแรงจูงใจในการกระทำของตัวละครที่ต้องสวมบทบาทได้ รวมถึงไม่สามารถค้นหาความต้องการของตัวละครได้อย่างชัดเจน ส่งผลให้การแสดงของนักเรียนการแสดงมีความ “กระจัดกระจาย” และ “ไร้ทิศทาง” ซึ่งผลสุดท้ายปัญหาดังกล่าวจะสืบเนื่องและส่งผลสะท้อนไปสู่ความเชื่อของผู้ชมที่มีต่อตัวละครและนักแสดงต่อไป

สอดคล้องกับการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามจากกลุ่มนักศึกษาทางด้านการแสดงและการกำกับ การแสดงที่มีการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาในภูมิภาคต่าง ๆ พบว่า นักเรียนการแสดงจำนวนไม่น้อยยังคงมี ปัญหาเกี่ยวกับเครื่องมือที่จะใช้ทำความเข้าใจและการทำงานกับตัวละคร โดยผู้ตอบแบบสอบถามมากกว่าร้อยละ 50 สะท้อนว่า นักเรียนการแสดงและกำกับการแสดงยังคงมีเครื่องมือที่ใช้ความเข้าใจและวิเคราะห์ตัวละครไม่ เพียงพอซึ่งส่งผลต่อความเข้าใจที่จำกัดต่อตัวละคร และทำให้นักแสดงไม่สามารถเข้าถึงตัวละครได้อย่างที่ควรจะเป็น ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากใช้เพียงวิธีการอ่านบทละคร ทวนซ้ำและใช้การจินตนาการเพื่อให้เกิดความเข้าใจ ในตัวละครที่ตนเองต้องสวมบทบาท อีกทั้งผู้ตอบแบบสอบถามมากกว่าร้อยละ 50 ให้ความสนใจและมีแนวโน้มที่ ต้องการจะศึกษาหลักการเพื่อทำความเข้าใจในตัวละครถึงมิติด้านใน ทศนคติ ความคิดและโลกทัศน์ของตัวละคร เพื่อให้เกิดความเข้าใจในตัวละครที่ลึกซึ้งขึ้นมากกว่าเดิมอีกด้วย

ผู้วิจัยมีความสนใจในการนำศาสตร์นพลักษณ์ (Enneagram theory) ซึ่งเป็นศาสตร์ทางเลือกที่กำลัง ได้รับความนิยมในประเทศไทยซึ่งเป็นศาสตร์การเรียนรู้บุคลิกภาพมีที่มาจากคำสอนโบราณ (Kitthithanwivat, 2022) โดยนพลักษณ์ได้แบ่งประเภทของคนออกเป็น 9 ลักษณะหลัก (ลักษณ์) ตามโลกทัศน์ แรงจูงใจ ความ ต้องการ การให้คุณค่าความหมายของชีวิต โดยนพลักษณ์มีรูปแบบและแบบแผนการศึกษาภาวะจิตใจของมนุษย์ อย่างเป็นแบบแผน มีรูปแบบชัดเจน ซึ่งผู้วิจัยเล็งเห็นความเป็นไปได้ที่จะสามารถนำศาสตร์นพลักษณ์มาใช้ เทียบเคียงและปรับใช้ในศาสตร์ด้านการแสดงได้ โดยผู้วิจัยได้ออกแบบกระบวนการเรียนรู้โดยอาศัยพื้นฐานสำคัญ 3 ส่วน ประกอบด้วย 1) ความรู้ทางด้านการแสดง 2) ศาสตร์นพลักษณ์ 3) การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง โดยใช้ ระยะเวลาในการจัดกระบวนการรวมระยะเวลาโดยประมาณ 8 เดือน (2 ภาคการศึกษา) และกำหนดกลุ่มเป้าหมาย ในงานวิจัยเชิงปฏิบัติการนี้ คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ที่กำลังศึกษาในรายวิชากำกับฯ และการแสดงชั้นสูง สาขาวิชา ศิลปะการแสดง แขนงวิชาศิลปะการละครและความเป็น ผู้ประกอบการสร้างสรรค์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จำนวนทั้งสิ้น 21 คน โดยบทความชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของ งานวิจัยในหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ สวนสุนันทา

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives)

เพื่อศึกษาการออกแบบกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนการละครด้วยศาสตร์นพลักษณ์

กรอบแนวคิดการวิจัย

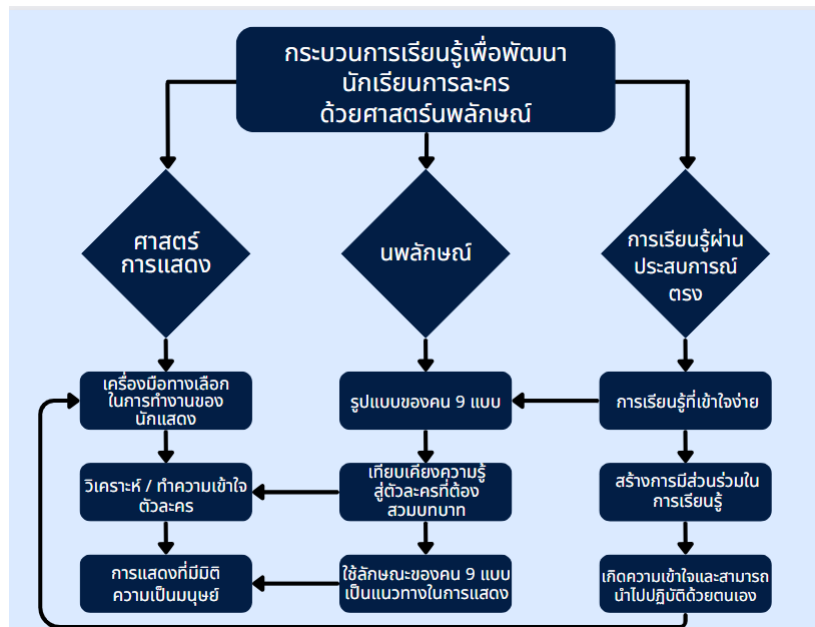

Figure 1 กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนการละครด้วยศาสตร์นพลักษณ์

Source: lamkrasin (2024)

2.1 ทบทวนวรรณกรรม

2.1.1 การแสดงและการเข้าถึงตัวละคร

คอนสแตนติน สตานิสลาฟสกี บรมครูผู้ริเริ่มการศึกษาค้นคว้าวิจัยทางการแสดงและเป็นผลให้วิชาการแสดงกลายเป็น “ศาสตร์” สาขาหนึ่งที่นำมาศึกษาจนถึงทุกวันนี้ เรียกความเชื่อดังกล่าวว่า (magic if) คือ หมายถึงการสมมติ หรือสิ่งสมมติ ที่เป็นมนต์ขลัง (magic) ในละคร เปรียบเสมือนมนต์ขลังที่ทำให้ละครกลายเป็นความจริงขึ้นมาในโลกแห่งความฝัน ทำให้ทุกสิ่งที่เป็นเรื่องที่แต่งขึ้น สมมติขึ้นกลายเป็นจริงเป็นจัง น่าเชื่อ น่าติดตาม ทำให้นักแสดงสามารถแสดงออกด้วยการกระทำและอารมณ์ ความรู้ที่เต็มไปด้วยความจริงภายในอย่างจริงจังและมีศิลปะ

ตรีดาว อภัยวงศ์ (2558) ได้ศึกษาถึงวิธีการเข้าถึงการแสดงที่สำคัญ 2 วิธี ได้แก่ เดอะ เมธอด (The Method) ซึ่งเกิดจากการตีความจากงานเขียน 3 เล่ม ได้แก่ An Actor Prepares, Building a Character และ Creating a Role ของ คอนสแตนติน สตานิสลาฟสกี นักการละครผู้มีชื่อเสียงซึ่งมุ่งเน้นการทำงานกับความรู้สึกภายในออกมาสู่การทำงานภายนอกของนักแสดง หรือการอ่านบทที่ออกมาจากอารมณ์ กล่าวคือ นักแสดงควรจะแสดงจากภายในมาสู่ภายนอก และควรมีอารมณ์ตามบทนั้นควบคุมอยู่ ปัจจุบันได้มีกระแสใหม่ ๆ ของนักการละคร นักแสดงหลายกลุ่มที่คิดค้นและหาวิธีการเข้าถึงการแสดงแบบใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพทางการแสดงสูงสุด แต่อย่างไรก็ดี ไม่ว่านักแสดงจะเลือกใช้วิธีใดในการเข้าถึงศิลปะของการแสดงขอเพียงให้การแสดงนั้น ๆ สามารถโน้มน้าวให้ผู้ชมเชื่อ เกิดอารมณ์ร่วมและเกิดความคิดตามจุดมุ่งหมายของเรื่องก็ถือว่านักแสดงได้ทำหน้าที่ของตนอย่างสมบูรณ์แล้ว (Abhaiwong, 2015)

ปาริชาติ จีงวิวัฒนานนท์ (Maneewattana, 2015) กล่าวถึง การเข้าถึงตัวละครและ
สถานการณ์ของตัวละครว่า คือ การทำความรู้จักและเข้าใจชีวิตของตัวละครให้มากที่สุด เพื่อที่จะได้
สวมวิญญาณเข้าเป็นตัวละคร ตามบทบาทที่ได้รับได้โดยมีขั้นตอนและรายละเอียด ดังนี้

1. การอ่านบทละครให้ละเอียด หากเป็นไปได้ควรอ่านทั้งเรื่องให้จบในครั้งเดียวก่อน
เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเนื้อเรื่องและเกิดความประทับใจครั้งแรกกับความรู้สึกของตัวละคร การอ่านครั้ง
นี้เป็นการอ่านเพื่อความบันเทิงใจ
2. อ่านบทละครอีกหลาย ๆ ครั้ง เพื่อนำไปสู่ "การวิเคราะห์บท" (script analysis) และ
"การวิเคราะห์ตัวละคร" (character analysis)
3. ทำการตั้งคำถามเกี่ยวกับเนื้อหาและตัวละครให้มาก ๆ และจึงวิเคราะห์บท และ
วิเคราะห์ตัวละครอย่างละเอียด
4. ใช้จินตนาการมองให้เห็นภาพรวม ๆ ของฉากการแสดงดังกล่าว สร้างฉากในจินตนาการ
แล้วเริ่มคิดว่าจะใช้อุปกรณ์ประกอบฉากอะไรบ้าง
5. ซ้อมละครครั้งที่หนึ่ง ให้อ่านบทไปด้วยพร้อม ๆ กับลองเคลื่อนไหวไปตามความ
เหมาะสม พร้อมกับการใช้ฉากที่คิดไว้
6. ซ้อมละครครั้งต่อ ๆ ไปจะเป็นการเริ่มหาการเคลื่อนไหวที่แน่นอนลงตัว หรือที่นิยมเรียก
กันว่า blocking และควรมีการบันทึกไว้
7. นักแสดงควรจำบทให้ขึ้นใจ และทิ้งบทให้ได้อย่างน้อยที่สุด 1-2 อาทิตย์ก่อนวันแสดง
8. ซ้อมการแสดงกับสิ่งของเครื่องใช้ในฉาก (props) ให้คล่องจนรู้สึกว่าการแสดงกำลัง
ดำเนินชีวิตอยู่ในฉากจริง

2.1.2 นพลักษณ์ (Enneagram)

ศาสตร์นพลักษณ์ หรือ Enneagram เป็นศาสตร์ทางเลือกอีกศาสตร์หนึ่งที่ น่าสนใจและ
กำลังได้รับความนิยมในประเทศไทย นพลักษณ์คือ ศาสตร์การเรียนรู้บุคลิกภาพที่มีมาจากคำสอนโบราณ
ของกลุ่มอิสลามนิกายซูฟี (Sufism) ซึ่งเป็นลัทธิความเชื่อลัทธิหนึ่งในศาสนาอิสลาม แต่อย่างไรก็ดี ในแวดวง
วิชาการยังคงมีประเด็นถกเถียงกันในบางกลุ่มว่า แท้จริงแล้ว ศาสตร์เอนเนียแกรมอาจมีต้นกำเนิดมาจากสมัยพิธา
กอรัส (Pythagoras) เมื่อ 4,000 ปีที่ผ่านมาและถูกถ่ายทอดต่อมาอย่างสมัยของเพลโต (Plato) โดยมีการ
ใช้เอนเนียแกรมเพื่อค้นหาความหมายที่แท้จริงของชีวิต แต่นักวิชาการบางคนเชื่อว่า เอนเนียแกรมได้รับการ
พัฒนามาจากคำสอนของชาวยิว โดยเป็นองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของต้นไม้แห่งชีวิต หรือ ปรีศนาแห่ง
องค์ความรู้ของศาสนายิว (The tree of life in the Kabbalah) (Kitthithanwivat, 2022) ในขณะที่นักวิชาการ
บางกลุ่มเชื่อว่า เอนเนียแกรมมีที่มาจากลัทธิความเชื่อหนึ่งที่ถือกำเนิดและดำรงอยู่ในแถบเปอร์เซีย (Persia)
ในช่วงศตวรรษที่ 14 ที่ผ่านมา

ลักษณะนิสัยของคน 9 แบบหรือคน 9 ลักษณะในศาสตร์นพลักษณ์นั้น สามารถอธิบายโดยสังเขป
ดังนี้ ลักษณะ 1 ผู้แสวงหาความสมบูรณ์แบบ เป็นลักษณะที่ต้องการความสมบูรณ์แบบ มักจะมีกฎระเบียบ
มาตรฐานให้กับสิ่งต่างๆ อยู่เสมอ มักคิดว่าสิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่ควรทำ ชอบวิจารณ์สิ่งต่าง ๆ อย่างตรงไปตรงมา
ลักษณะ 2 ผู้ให้ เป็นลักษณะที่ชอบช่วยเหลือคนอื่น ต้องการเป็นคนสำคัญของคนอื่น ให้ความสำคัญ
กับความสัมพันธ์ มักจะให้ความสำคัญกับความต้องการของคนพิเศษมากกว่าความต้องการของตัวเอง ลักษณะ
3 นักแสดง เป็นลักษณะที่ต้องการประสบความสำเร็จ จินตนาการกับการไปให้ถึงเป้าหมาย ชอบการแข่งขัน ให้

ความสำคัญกับภาพลักษณ์ของตัวเอง สามารถปรับเปลี่ยนตัวเองเพื่อให้ตัวเองไปสู่เป้าหมายได้ มีนิสัยมุ่งมั่น
ลักษณะ 4 ผู้โศกซึ้ง เป็นลักษณะที่มีอารมณ์ลุ่มลึกหลากหลายโดยเฉพาะอารมณ์เศร้า โหยหาสิ่งที่ตนเองไม่มี
ไม่ค่อยพอใจในสิ่งที่มีแล้ว อารมณ์แปรปรวน เปลี่ยนแปลงง่ายเป็นลักษณะที่ซื้อตรงกับความรูสึกของตัวเอง ลักษณะ
5 นักสังเกตการณ์ เป็นลักษณะที่ต้องการความเป็นส่วนตัวสูง ต้องการมีระยะห่างระหว่างตัวเองกับคนอื่น มักจะ
แยกตัวเองออกจากอารมณ์ รู้สึกหมดพลังได้ง่ายเมื่ออยู่กับคนอื่น ต้องการเวลาส่วนตัวสูงเป็นลักษณะที่มีนิสัยชอบ
เก็บตัว มีโลกส่วนตัวสูง ลักษณะ 6 นักปฏิกษา เป็นลักษณะที่มีคำถามกับสิ่งรอบตัว คาดการณ์เหตุการณ์เลวร้ายที่
อาจเกิดขึ้น มีความสงสัยตลอดเวลา หรืออาจเป็นคนกล้าได้กล้าเสีย เตรียมตัวเองให้พร้อมที่จะรับมือหรือปะทะ
กับสิ่งที่อาจมาคุกคามได้ตลอดเวลา เป็นลักษณะที่วิเคราะห์สถานการณ์อย่างรอบด้านเพื่อหาทางรับมือกับความไม่
แน่นอนที่จะเกิดขึ้น ลักษณะ 7 ผู้เสพสุข เป็นลักษณะที่มองโลกในแง่ดี ร่าเริง สนุกสนาน
ชอบประสบการณ์ใหม่ ๆ ไม่ชอบการผูกมัด มักมีวิธีที่จะทำให้ตัวเองมีความสุขอารมณ์ดีได้อยู่เสมอ ชอบทำสิ่งที่
แปลกใหม่ไม่เหมือนใครตลอดเวลาเป็นลักษณะที่มีนิสัยร่าเริง สนุกสนาน ลักษณะ 8 เจ้านาย เป็นลักษณะที่ให้
ความสำคัญกับการควบคุมและอำนาจ ใช้ชีวิตเกินพอดี โกรธง่ายหายเร็ว แสดงออกความโกรธอย่างตรงไปตรงมา
ต้องการปกป้องผู้อ่อนแอ ผู้ที่ถูกรังแก เพื่อปกป้องความยุติธรรมเป็นลักษณะที่มีนิสัยดุดัน มีพลังมาก
กล้าเผชิญหน้า และลักษณะ 9 ผู้ประสานไมตรีเป็นลักษณะที่ชอบความสงบ สามัคคี บรรยากาศที่เป็นมิตรสบาย ๆ
ชอบช่วยเหลือคนอื่น รู้สึกลำบากใจมากเมื่อต้องเผชิญกับความขัดแย้ง มักมองเห็นและเข้าใจผู้คนในมุมมองต่าง ๆ
ชอบทำตามคนอื่นและหลงลืมความต้องการของตัวเอง เป็นลักษณะที่มีนิสัยเป็นมิตร เป็นกันเอง รักความสงบ
มักจะเป็นคนที่ อารมณ์ค่อนข้างคงที่ ไม่ค่อยโกรธใคร เป็นที่รักของคนรอบข้าง เข้ากับคนอื่นได้ดี
(Urbinner, 2022)

2.1.3 การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง

การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ คือ การสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เข้าร่วมหรือ
กลุ่มเป้าหมายในการจัดการเรียนการสอนผ่านวิธีการที่มีความหลากหลายโดยมีจุดมุ่งหวังในการสร้างพื้นที่
ปลอดภัย ผ่านเครื่องมือต่าง ๆ อาทิ การฟังอย่างลึกซึ้ง (deep listening) การลงเวลาการตัดสินใจ รวมถึงการมี
ข้อตกลงร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน โดยกระบวนการเรียนรู้ทั้งหมดจะถูกสร้างขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความ
เข้าใจในตนเองและผู้อื่น ตลอดจนส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็น และสามารถนำความรู้ที่ได้
จากการเรียนไปประยุกต์ในชีวิตนอกห้องเรียนได้ รวมถึงส่งเสริมและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน
ให้มีความใกล้ชิด ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน จนเกิดเป็นพื้นที่ปลอดภัยที่ทั้ง 2 ฝ่ายจะเกิดการเรียนรู้ไปพร้อมกัน

เดวิด เอ. โคลบ กล่าวว่า การที่จะนำทฤษฎีนี้ไปใช้ให้เกิดการเรียนรู้ จำเป็นต้องผ่านวงจรทั้ง 4 ขั้น
(Experiential Learning Cycle : ELT Cycle) ซึ่งประกอบไปด้วย การนำตัวเองเข้าไปอยู่ในประสบการณ์ หรือ
สถานการณ์ใหม่ หรือ การตีความประสบการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ (Concrete Experience) เมื่อผู้เรียนได้เข้าไปรับ
ประสบการณ์ใหม่นั้น ก็มักทำให้เกิดความไม่สอดคล้องกันระหว่างประสบการณ์และความเข้าใจ ในขั้นนี้เป็นการ
ลองสะท้อน ลองทบทวนให้เกิดการตกผลึกความคิด ความรู้สึก และอารมณ์ โดยอาศัยวิธีการตั้งคำถาม
(Reflective Observation of the New Experience) การสะท้อนมักก่อให้เกิดแนวคิดใหม่ หรือ การดัดแปลง
แนวคิดเชิงนามธรรมที่มีอยู่ ซึ่งหมายความว่า ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ของตัวเองแล้ว (Abstract
Conceptualization) การเรียนรู้จะไม่จบลงเพียงแค่การได้แนวคิดใหม่ ดังนั้นในขั้นนี้ผู้เรียนจะได้ลองใช้ความคิด
กับบริบทรอบตัวของตัวเอง เพื่อดูว่าเกิดอะไรขึ้น (Active Experimentation) ต่อไป (Kuruwanich & Noisantia,
2021)

3. ขอบเขตของการวิจัย(ResearchScope)

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตงานวิจัยเรื่อง การออกแบบกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนการแสดงด้วยศาสตร์นพลักษณ์ โดยแบ่งออกเป็นหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

3.1 ขอบเขตที่เกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง

นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ที่กำลังศึกษาในรายวิชากำกับฯ และการแสดงชั้นสูง สาขาวิชาศิลปการแสดง แขนงวิชาศิลปการละครและความเป็นผู้ประกอบการสร้างสรรค์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จำนวนทั้งสิ้น 21 คน

3.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

คณะศิลปกรรมศาสตร์ ชั้น 4 อาคารเฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษา มหาวชิราลงกรณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

3.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

- การวิเคราะห์และทำความเข้าใจตัวละคร ทั้งในเชิงกายภาพ ลักษณะนิสัย ความคิดที่มีต่อโลก คุณค่าความหมายของชีวิต ความรู้สึก ความสัมพันธ์ที่มีต่อตัวละครอื่น
- ศาสตร์นพลักษณ์ ได้แก่ โลกทัศน์ซึ่งแสดงให้เห็นถึงมุมมองที่มีต่อโลกของคนแต่ละลักษณะ การให้คุณค่าความหมายของชีวิตที่สะท้อนให้เห็นถึงสิ่งที่คนแต่ละลักษณะให้ความสำคัญและใช้เป็นเป้าหมายในการดำเนินชีวิต สิ่งยึดถือ กิเลส แรงจูงใจเบื้องลึกของการกระทำต่าง ๆ อันเป็นสาเหตุสำคัญของการขับเคลื่อนการกระทำต่าง ๆ ของคนแต่ละลักษณะ

4. วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

ผู้วิจัยดำเนินการสำรวจปัญหาตลอดจนความต้องการของกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นนักเรียนการแสดงจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ จากนั้นจึงดำเนินการศึกษาและค้นคว้าเอกสาร รวมถึงเข้าร่วมการอบรมเพื่อสร้างประสบการณ์ให้แก่ตัวผู้วิจัยและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับทั้งศาสตร์การแสดงและศาสตร์นพลักษณ์ถึงแนวทางการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนการแสดง จากนั้นผู้วิจัยจัดหมวดหมู่องค์ความรู้จากการศึกษาเอกสารและดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสายวิชาการโดยการสนทนากลุ่ม (focus group) ถึงแนวทางตลอดจนความเป็นไปได้ในการทำงานวิจัยเชิงปฏิบัติการนี้ ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการแสดงสายวิชาการ จำนวน 7 คน และผู้เชี่ยวชาญสายวิชาชีพด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ในศาสตร์ นพลักษณ์และการเรียนรู้มิติด้านในของมนุษย์จำนวน 6 คน รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิในการให้ข้อมูลทั้งสายวิชาการและวิชาชีพ รวมผู้ทรงคุณวุฒิทั้งสิ้น 13 คน

กลุ่มประชากรในงานวิจัยชิ้นนี้ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้เข้าร่วมการทดลอง (participants)

กลุ่มประชากรกลุ่มนี้ ผู้วิจัยดำเนินการคัดเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) โดยกลุ่มเป้าหมายเป็นนักศึกษาสาขาวิชาศิลปการละครและความเป็นผู้ประกอบการสร้างสรรค์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ปีการศึกษาที่ 3 ซึ่งกำลังศึกษาในรายวิชา การกำกับการแสดง 2 จำนวนทั้งสิ้น 45 คน เนื่องด้วยรายวิชาดังกล่าว มีเนื้อหาการเรียน การสอนที่เกี่ยวข้องกับงานละครต่าง ๆ เช่น การกำกับการแสดง การควบคุมและสร้างสรรค์การแสดง ตลอดจนการปฏิบัติการสร้างสรรค์งานละครซึ่งครอบคลุมความเป็นนักการละครในทุกมิติ

กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล (key informants interview)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัยชิ้นนี้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มย่อย ได้แก่

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสายวิชาการ จำนวน 4 ท่าน

ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิสายวิชาการเพื่อให้ข้อมูลที่สำคัญ ปัญหาของนักเรียนการแสดงที่จะเป็นนักการละครต่อไปในอนาคต ตลอดจนความเป็นไปได้ของผลที่อาจเกิดขึ้นในงานวิจัยชิ้นนี้ โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้

เกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสายวิชาการ

ผู้ให้ข้อมูลสายวิชาการต้องสังกัดหลักสูตรการเรียนการสอนด้านศิลปะการแสดงหรือศาสตร์นพลักษณ์ และเป็นผู้มีประสบการณ์ตรงในด้านการแสดงหรือศาสตร์นพลักษณ์ และด้านการเรียนรู้มิติด้านในของมนุษย์ ไม่น้อยกว่า 5 ปี ซึ่งจากการพิจารณาตามเกณฑ์ที่กำหนด ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งสิ้น 4 ท่าน

2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสายวิชาชีพ จำนวน 4 ท่าน

ผู้วิจัยทำการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิสายวิชาชีพเพื่อให้ข้อมูลที่สำคัญ ปัญหาของนักเรียนการแสดง ตลอดจนความเป็นไปได้ของผลที่อาจเกิดขึ้นในงานวิจัยชิ้นนี้ โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้

เกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสายวิชาชีพ

ผู้ให้ข้อมูลสายวิชาชีพจะต้องมีประสบการณ์ตรงในด้านการแสดงหรือศาสตร์นพลักษณ์ และหรือด้านการเรียนรู้มิติด้านในของมนุษย์ ไม่น้อยกว่า 5 ปี ซึ่งจากการพิจารณาตามเกณฑ์ที่กำหนด ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งสิ้น 4 ท่าน

2.3 กลุ่มวิทยากรกระบวนการ จำนวน 5 ท่าน

ผู้วิจัยทำการคัดเลือกวิทยากรกระบวนการนำพลักษณ์ จำนวน 5 ท่าน เพื่อเข้ามามีบทบาทในการเป็นวิทยากรร่วมทำกิจกรรม ตลอดจนให้คำชี้แนะหรือให้ข้อเสนอแนะด้านพลักษณ์ แก่กลุ่มเป้าหมาย โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้

เกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสายวิชาการ

เป็นผู้มีประสบการณ์การเป็นวิทยากรด้านการแสดงหรือต้องเป็นผู้ที่ผ่านการอบรม นพลักษณ์ และมีความสนใจในศาสตร์นพลักษณ์มาไม่ต่ำกว่า 5 ปี และจะต้องมีประสบการณ์ในการเป็นวิทยากรกระบวนการนำพลักษณ์ มาไม่น้อยกว่า 3 ปี

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้มีวิธีการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 การดำเนินการศึกษาข้อมูล

1. ศึกษาเอกสาร หนังสือ ตำรา บทความ เข้าร่วมการอบรมที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้ แบ่งหมวดหมู่เอกสารที่ดำเนินการศึกษาออกเป็น 3 หมวด ได้แก่

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการแสดง ได้แก่ หลักการแสดงที่ดีของคอนแตนติน สตานิสลาฟกี (Constantin Stanislavski) การแสดงที่ดี โดย สดใส พันธุมโกมล ศิลปะการแสดงละคร หลักเบื้องต้นและการฝึกซ้อม โดย มัธนิ รัตน์ การแสดง PERFORMACE: ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเพอร์ฟอร์แมนซ์ โดย ธนัพร กิตติกิจ

1.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์นพลักษณ์ ได้แก่ นพลักษณ์ แผนที่เข้าถึงคนเข้าถึงตน โดย คาร์เรน เว็บ แพลและเรียบเรียงโดย สันติโรภิกขุ สุมนา พิศลยบุตร จันทรเพ็ญ ชูประภาวรรณ และฉวัลย์ เนียมทรัพย์ The Complete Enneagram 27 Paths to Greater Self-Knowledge (คู่มือเอนเนียแกรม แนวทาง 27 แบบ สู่การรู้จักตนเอง) โดย ดร.เปียรริช เซสนัต เขียน สุพันธ์ วิโรจน์ดูลย์ แพลและเรียบเรียง Part 1 และ 2

1.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่ามีจำนวน 13 งานวิจัย และดำเนินการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์การแสดงทั้งในสายวิชาการและสายวิชาชีพจำนวน 8 คน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในโครงการวิจัย

1.4 การเรียนรู้ศาสตร์นพลักษณ์ผ่านประสบการณ์ตรงของผู้วิจัย โดยผู้วิจัยได้ เข้าร่วมการอบรม “ทักษะกระบวนการนพลักษณ์” ในส่วนของ Typing Interview และ Panel Interview จัดโดย สมาคมนพลักษณ์ไทย และกลุ่มการเรียนรู้ Homemade 35 ตั้งแต่เดือนมกราคม ถึง มีนาคม พ.ศ. 2566

ขอบเขตด้านระยะเวลา

เดือนพฤษภาคม ถึง เดือนธันวาคม 2567

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัย “กระบวนการพัฒนานักเรียนการแสดงแบบองค์รวมด้วยศาสตร์นพลักษณ์” ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลทั้งสิ้น 5 ส่วน ประกอบด้วย

1. แบบสอบถาม ประกอบด้วยคำถาม 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเพื่อวัดระดับความเข้าใจในเรื่องการรู้จักตนเอง การทำงานร่วมกัน การอยู่ร่วมกันบนความแตกต่าง การจัดการด้านอารมณ์ ความรู้สึก โดยใช้การวัดคะแนนตามแบบมาตราวัดของ ลิเคิร์ท (Likert scale) ซึ่งใช้เกณฑ์ 5 ระดับ แทน 5 - 1 ความหมาย คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุดตามลำดับ

ส่วนที่ 2 ข้อคำถามแบบปลายเปิดเพื่อตรวจสอบทัศนคติ ความเข้าใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อการเข้าถึงบทบาทการแสดง รวมถึงประเมินความคาดหวังจากการเข้าร่วมกิจกรรม

2. แบบสอบถามปลายเปิด ประกอบด้วยคำถาม 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเพื่อวัดระดับความเข้าใจในเรื่องการรู้จักตนเอง การทำงานร่วมกัน การอยู่ร่วมกันบนความแตกต่าง การจัดการด้านอารมณ์ ความรู้สึก โดยใช้การวัดคะแนนตามแบบมาตราวัดของ ลิเคิร์ท (Likert Scale) ซึ่งใช้เกณฑ์ 5 ระดับ แทน 5-1 ความหมาย คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุดตามลำดับ

ส่วนที่ 2 ข้อคำถามแบบปลายเปิดเพื่อตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากกลุ่มเป้าหมาย

3. แบบเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก

4. การจดบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้ ความรู้สึก การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในด้านความรู้สึก และทักษะทางด้านการแสดง ทั้งในส่วนของกลุ่มเป้าหมายทั้ง 11 คน ผู้ช่วยผู้กำกับและนักวิจัย

5. แบบสังเกตการณ์ เพื่อบันทึกการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายในช่วงเวลา ที่ทำกิจกรรม ซึ่งหมายรวมถึง ความสนใจ ท่าทาง การตอบสนองต่อการเข้าร่วม การให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมโดยมุ่งเน้นการสังเกตการณ์จากการกระทำ กิจกรรม ความหมาย การมีส่วนร่วม ในกิจกรรม ความสัมพันธ์และสถานการณ์หรือสภาพการณ์ของกลุ่มเป้าหมายทั้งหมดตลอดการ เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรม

ผู้วิจัยได้ดำเนินการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) และดำเนินการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยแบ่งออกเป็น 3 Module ดังนี้

Table ที่ 1 Module กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนการแสดง

Module	รายละเอียด
Module ที่ 1: การเรียนรู้ความถนัดและทักษะในการทำงานของตนเองในเบื้องต้น (รูปแบบออนไลน์)	
วัตถุประสงค์	เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้รู้จักวิธีการสำรวจตัวเองในเบื้องต้นและสามารถประเมินทักษะการทำงานตามความถนัดของตนเองได้
องค์ความรู้	☒ ศาสตร์การแสดง ☐ นพลักษณ์ ☒ การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์
รายละเอียดกิจกรรม	กิจกรรมสร้างความเข้าใจและสืบค้นความถนัด ตลอดจนทักษะการทำงานที่กลุ่มเป้าหมายให้ความสนใจและสามารถทำได้ เพื่อให้เห็นแนวโน้มทิศทางที่ตนเองสามารถต่อยอดได้ในศาสตร์การแสดง
Module ที่ 2: การปูพื้นฐานและทำความเข้าใจศาสตร์นพลักษณ์และการรู้จักตัวตน (รูปแบบออนไลน์)	
วัตถุประสงค์	เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายรู้จักนพลักษณ์และสามารถประเมินลักษณะของตนเองได้ในเบื้องต้น รวมถึงการแนะนำให้ใช้นพลักษณ์ในการวิเคราะห์ตัวละคร
องค์ความรู้	☒ ศาสตร์การแสดง ☒ นพลักษณ์ ☒ การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์
รายละเอียดกิจกรรม	กิจกรรมละลายพฤติกรรมและกิจกรรมที่ชวนให้กลุ่มเป้าหมายได้สำรวจเรื่องแรงขับเคลื่อนแรงจูงใจในการกระทำของตนเอง เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้สำรวจความเป็นลักษณะของตนเองผ่านกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ประสบการณ์ตรงของกลุ่มเป้าหมาย
Module ที่ 3.1: การเพิ่มเติมองค์ความรู้และตอบข้อสงสัยของกลุ่มเป้าหมาย ครั้งที่ 1 (รูปแบบออนไลน์)	
วัตถุประสงค์	ขยายองค์ความรู้เรื่องนพลักษณ์เพื่อการแสดงโดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านนพลักษณ์
องค์ความรู้	☒ ศาสตร์การแสดง ☒ นพลักษณ์ ☒ การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์
รายละเอียดกิจกรรม	การตอบข้อสงสัยเรื่องลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย ลักษณะนิสัย โลกทัศน์ พฤติกรรม
Module ที่ 3.2: การเพิ่มเติมองค์ความรู้และตอบข้อสงสัยของกลุ่มเป้าหมาย ครั้งที่ 2 (รูปแบบออนไลน์)	
วัตถุประสงค์	ขยายองค์ความรู้เรื่องนพลักษณ์เพื่อการแสดงโดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านนพลักษณ์
องค์ความรู้	☒ ศาสตร์การแสดง ☒ นพลักษณ์ ☒ การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์
รายละเอียดกิจกรรม	การตอบข้อสงสัยเรื่องลักษณะของตัวละครตามกลุ่มความสนใจ โดยการแบ่งกลุ่มตามบทละครของแต่ละกลุ่มงาน และให้การปรึกษาอย่างใกล้ชิด
Module ที่ 3.3: การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ด้านนพลักษณ์ร่วมกับศาสตร์ละคร (รูปแบบออนไลน์)	
วัตถุประสงค์	แนะแนวทางการประยุกต์ใช้นพลักษณ์ในศาสตร์การแสดง รวมถึงการตอบข้อสงสัยแก่กลุ่มเป้าหมายอย่างใกล้ชิด
องค์ความรู้	☒ ศาสตร์การแสดง ☒ นพลักษณ์ ☒ การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์
รายละเอียดกิจกรรม	การทดสอบการวิเคราะห์ตัวละครตามกลุ่มโดยแบ่งตัวละครออกตามลักษณะและให้กลุ่มเป้าหมายทำการสนทนากลุ่ม (focus group) และอธิบายลักษณะแต่ละลักษณะเพิ่มเติมถึงเรื่องของโลกทัศน์ ความคิดและแรงจูงใจของการตัดสินใจในการกระทำต่าง ๆ

Source: lamkrasin (2024)

Figure 2 กิจกรรม Module ที่ 1 การเรียนรู้ความถนัดและทักษะในการทำงานของตนเองในเบื้องต้น
Source: lamkrasin (2024)

Figure 3 กิจกรรม Module ที่ 2 การปูพื้นฐานและทำความเข้าใจศาสตร์นพลักษณ์และการรู้จักตัวตน
Source: lamkrasin (2024)

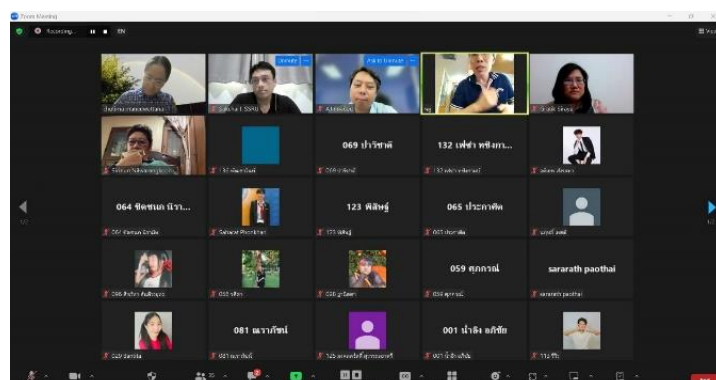

Figure 4 กิจกรรม Module ที่ 3.1 การเพิ่มเติมองค์ความรู้และตอบข้อสงสัยของกลุ่มเป้าหมาย ครั้งที่ 1
(รูปแบบออนไลน์)
Source: lamkrasin (2024)

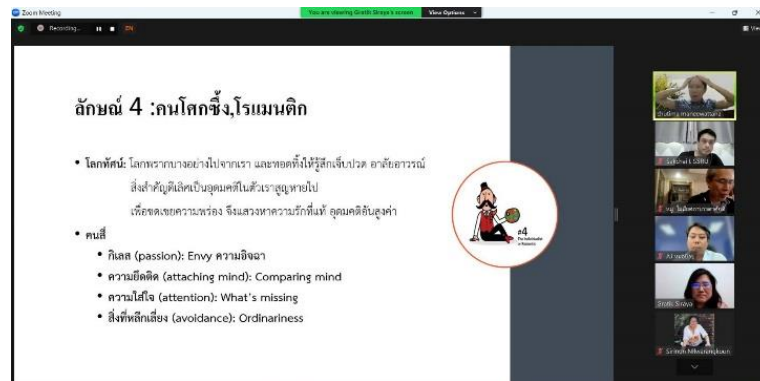

Figure 5 กิจกรรม Module ที่ 3.2 การเพิ่มเติมองค์ความรู้และตอบข้อสงสัยของกลุ่มเป้าหมาย ครั้งที่ 1 (รูปแบบออนไลน์)

Source: lamkrasin (2024)

Figure 6 กิจกรรม Module ที่ 3.3 การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ด้านนพลักษณ์ร่วมกับศาสตร์ละคร (รูปแบบออนไลน์)

Source: lamkrasin (2024)

5. ประโยชน์ของการวิจัย (Research Benefits)

1. เกิดแนวทางใหม่ในการพัฒนานักแสดงแบบองค์รวม โดยประยุกต์ศาสตร์นพลักษณ์ ซึ่งเป็นนวัตกรรมทางการเรียนรู้ที่ยังไม่เคยมีการศึกษาเชิงลึกมาก่อนในบริบทของการฝึกนักแสดง
2. เกิดการบูรณาการศาสตร์ข้ามสาขาอย่างมีระบบ ซึ่งเป็นการผสมผสานศาสตร์การแสดง (Performing Arts) เข้ากับศาสตร์นพลักษณ์ (Enneagram) และแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) ได้อย่างสร้างสรรค์ จึงเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้สมัยใหม่ในวงการละคร
3. ช่วยให้นักเรียนการแสดงเข้าใจตัวละครได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น การฝึกด้วยศาสตร์นพลักษณ์ช่วยให้นักแสดงสามารถเข้าใจ “แรงจูงใจภายใน” ของตัวละคร และเชื่อในบทบาทการแสดงได้อย่างแท้จริง

6. ผลการวิจัย (Research Results)

ในการจัดกิจกรรมแต่ละ Module เสร็จสิ้นลง ผู้วิจัยกำหนดเว้นช่วงระยะเวลา 3-4 สัปดาห์ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีช่วงระยะเวลาในการสังเคราะห์องค์ความรู้และทดลองนำศาสตร์นพลักษณ์ไปใช้ในการทำงานด้านการแสดงจริงโดยมีผู้วิจัยและอาจารย์ที่ปรึกษาในรายวิชาทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษา (mentor) อย่างใกล้ชิดและมีการเก็บข้อมูลก่อนการดำเนินกิจกรรมใน Module ที่ 2 (pre-test) และผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายโดยใช้แบบสอบถาม (post-test) หลังเสร็จสิ้นกิจกรรมใน Module ที่ 3.3 รวมถึงเก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (focus group) เพื่อนำผลการเข้าร่วมกิจกรรมที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมในครั้งต่อไป

และจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มเป้าหมายมีพัฒนาการทางด้านความเข้าใจในศาสตร์นพลักษณ์ ตลอดจนมีการแสดงให้เห้นถึงความสนใจผ่านการตั้งคำถามต่อยอดความรู้ศาสตร์นพลักษณ์ที่ตนเองมีต่อกลุ่มวิทยากร เช่น “เราจะรู้ได้อย่างไรถึงความแตกต่างระหว่างคนลักษณะ 2 และคนลักษณะ 9” หรือ “ความเป็นคนลักษณะ 1 จะขึ้นไปถึงระดับใด” และนอกจากการตั้งคำถามแล้ว กลุ่มเป้าหมายยังได้มีการนำตัวละครที่ตนเองต้องสวมบทบาทมาเป็นกรณีศึกษาในการซักถามข้อสงสัยต่อวิทยากรอีกด้วย

หลังการจัดกิจกรรม Module ที่ 3.3 ผู้วิจัยได้ให้กลุ่มเป้าหมายทำแบบสอบถามหลังการอบรม (post-test) โดยได้ผลของการประเมิน ตามแผนภูมิที่ 1 และ 2 ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 ผลของการประเมินความเข้าใจที่มีต่อศาสตร์นพลักษณ์ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม

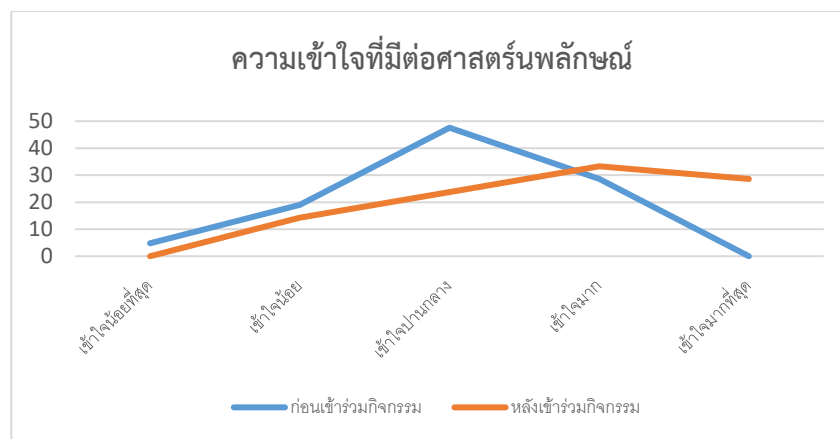

Figure 7 แผนภูมิที่ 1 ผลของการประเมินความเข้าใจที่มีต่อศาสตร์นพลักษณ์ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม

Source: lamkrasin (2024)

แผนภูมิที่ 2 ผลของการประเมินการประยุกต์ใช้ศาสตร์นพลักษณ์ในบริบทต่าง ๆ ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม

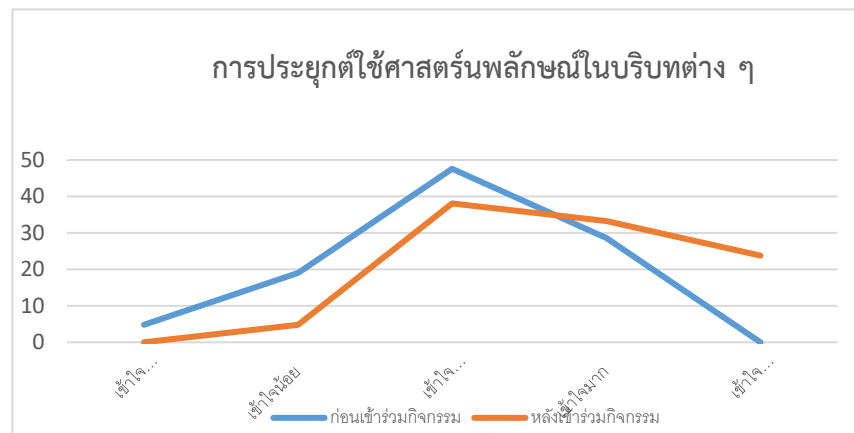

Figure 8 แผนภูมิที่ 2 ผลของการประเมินการประยุกต์ใช้ศาสตร์นพลักษณ์ในบริบทต่าง ๆ ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม

Source: lamkrasin (2024)

จากแผนภูมิที่ 1 และ 2 สรุปได้ว่า ผลจากการเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนการละครด้วยศาสตร์นพลักษณ์ โดยใช้องค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน ได้แก่ 1) ความรู้ทางด้านการแสดง 2) ศาสตร์นพลักษณ์ 3) การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง มีส่วนสำคัญที่ช่วยให้นักเรียนการแสดงเกิดความเข้าใจในศาสตร์นพลักษณ์มากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด รวมถึงมีส่วนช่วยให้กลุ่มเป้าหมายได้เห็นแนวทางการใช้ นพลักษณ์ในการประยุกต์ใช้ในบริบทต่าง ๆ และผู้เข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 95.2 มีความคิดเห็นพึงพอใจในทางเดียวกันว่าจะยังคงใช้ศาสตร์นพลักษณ์มาประยุกต์ใช้ในการทำงานด้านการแสดงต่อไป ทั้งในด้านการแสดง การกำกับการแสดง การออกแบบและด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอีกด้วย

ศาสตร์นพลักษณ์ไม่เพียงช่วยให้นักเรียนการแสดงสามารถจำแนกและเลียนแบบลักษณะภายนอกของตัวละครได้อย่างถูกต้องและสมจริงเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาการแสดงจาก “ภายในสู่ภายนอก” (inside-out approach) กล่าวคือ นักแสดงสามารถทำความเข้าใจ แรงจูงใจ ความคิด และอารมณ์ของตัวละครจากแก่นภายใน ก่อนจะแปลงความเข้าใจนั้นออกมาเป็นการเคลื่อนไหว น้ำเสียง ท่าทาง และสีหน้าอย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งจะทำให้การแสดงมีมิติและความสมจริงมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งสร้างความเชื่อมโยงที่แนบแน่นระหว่างจิตใจ ร่างกาย และบทบาทที่รับผิดชอบ

Table ที่ 2 ลักษณะสำคัญของคนแต่ละลักษณะตามศาสตร์นพลักษณ์

ลักษณะ	ลักษณะสำคัญ
1	มั่นคง และจริงจัง ทั้งในด้านท่าทาง การพูด และการสื่อสารทางอวัจนภาษา รูปร่างการนั่ง และยืนมักตรง แสดงถึงความพร้อมและความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ทำ
2	อ่อนโยน และเป็นมิตรต่อผู้คนรอบข้าง น้ำเสียงนุ่มนวล อ่อน และมักใช้ถ้อยคำที่ทำให้กำลังใจ หรือแสดงความห่วงใย สีหน้ามักยิ้มง่าย แววตาเป็นประกาย
3	มั่นใจ คล่องแคล่ว และเปี่ยมพลัง น้ำเสียงกระชับ ชัดเจน และเต็มไปด้วยความกระตือรือร้น ดึงดูดความสนใจของผู้ฟัง
4	มีความเป็นตัวของตัวเองสูง น้ำเสียงมีอารมณ์แฝง ฟังดูละเอียดละไม และมักสื่อสารด้วย ถ้อยคำที่มีความหมายเชิงอารมณ์ สีหน้ามักแสดงความครุ่นคิดหรือความรู้สึกภายในอย่าง ชัดเจน
5	สุขุม รอบคอบ และเก็บตัว น้ำเสียงราบเรียบ ชัดเจน และมักพูดเมื่อมีข้อมูลหรือเหตุผล รองรับอย่างมั่นใจ สีหน้ามักสงบนิ่ง แววตาฉายความคิดวิเคราะห์
6	แสดงออกด้วยท่าทางระมัดระวัง และมองรอบข้างอย่างใส่ใจต่อความปลอดภัย น้ำเสียงจริงจัง แฝงความกังวลเล็กน้อย แต่แสดงถึงความตั้งใจและความรับผิดชอบ
7	กระฉับกระเฉง เปิดกว้าง และเต็มไปด้วยพลังบวก น้ำเสียงสดใส เร้าใจ และมักสอดแทรก อารมณ์ขันหรือความตลกในการสนทนา สีหน้ามีรอยยิ้มอยู่เสมอ
8	มั่นคง แข็งแรง และเต็มไปด้วยอำนาจ น้ำเสียงหนักแน่น ชัดเจน และสื่อถึงความเด็ดขาดใน การตัดสินใจ สีหน้ามักแสดงความมั่นใจ
9	เป็นมิตรน้ำเสียงนุ่มนวล ราบเรียบ และสื่อถึงความตั้งใจฟังมากกว่าการเร่งเร้า สีหน้ามี รอยยิ้มอ่อนโยน แววตาสงบ

Source: lamkrasin (2024)

7. การสรุปผลและการอภิปรายผล (Conclusion and Discussion)

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษา การออกแบบกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนการละครด้วยศาสตร์นพลักษณ์ พบว่า องค์ความรู้จากทั้ง 3 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) ความรู้ทางด้านการแสดง 2) ศาสตร์นพลักษณ์ 3) การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง มีส่วนเกื้อหนุนและส่งเสริมซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี นพลักษณ์เปรียบเสมือนคู่มือการเรียนรู้ในด้านพฤติกรรมมนุษย์ที่สะท้อนให้เห็นถึงแรงจูงใจในการกระทำ แรงขับเคลื่อนชีวิตในด้าน ต่าง ๆ การให้คุณค่าความหมายที่มนุษย์ (หรือตัวละคร) แต่ละแบบให้ความสำคัญต่างกัน ตลอดจนโลกทัศน์หรือวิธีการมองโลกที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งหากนักเรียนการแสดงสามารถวิเคราะห์หาความเป็นลักษณะให้กับตัวละครที่ตนต้องสวมบทบาทหรือต้องกำกับการแสดงได้ นักเรียนการแสดงสามารถใช้แนวของของคนแต่ละลักษณะตามศาสตร์นพลักษณ์เป็นแนวทางสำคัญในการสร้างสรรค์ตัวละคร (character) ได้อย่างมีเหตุมีผลของการกระทำ การตัดสินใจ ตลอดจนความต้องการสูงสุดของตัวละครได้อย่างชัดเจนอีกด้วย

ในองค์ความรู้ด้านการออกแบบการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงของกลุ่มเป้าหมายเป็นจุดเชื่อมโยงสำคัญที่ทำให้การเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายเกิดประสิทธิภาพ เหมาะช่วงอายุของกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการกิจกรรมที่ใช้ร่างกายในการเคลื่อนไหวและทำกิจกรรมต่าง ๆ อีกทั้งการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงของกลุ่มเป้าหมายช่วยให้การเรียนรู้เรื่องการแสดงผ่านศาสตร์นพลักษณ์เป็นเรื่องที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย ซึ่งจากเดิมศาสตร์นพลักษณ์จำเป็นต้องอาศัยการฟังผ่านการบรรยายลักษณะเป็นหลักและใช้เวลาในการสำรวจและทำความเข้าใจลักษณะต่าง ๆ ไม่น้อยกว่า 2-3 วัน แต่การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงช่วยให้กลุ่มเป้าหมายเข้าใจและเห็นถึงแรงจูงใจของพฤติกรรมของตนเองได้อย่างชัดเจนมากขึ้นรวมถึงใช้เวลาในการสืบค้นหาลักษณะในของตนเองได้ในระยะเวลาที่รวดเร็วขึ้น โดยผลสรุปของการออกแบบกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนการละครด้วยศาสตร์นพลักษณ์สามารถอธิบายได้ตามภาพที่ 7 ดังนี้

Figure 9 แนวคิดการออกแบบกระบวนการเรียนรู้

Source: lamkrasin (2024)

ผู้วิจัยพบว่า การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในการเรียนรู้มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง กระบวนการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์โดยมีแนวทางของศาสตร์การแสดงและนพลักษณ์ต่างจำเป็นที่จะต้องอาศัยพื้นที่ปลอดภัย (safe zone หรือ comfort zone) ในการเรียนรู้ร่วมกัน (Kuruwanich & Noisantiya, 2021) โดยเฉพาะในด้านศาสตร์การแสดงการเรียนการสอนทางด้านการแสดงหลายแห่งต่างมุ่งเน้นในการนำเสนอและสร้างสรรค์เทคนิคใหม่ ๆ ให้แก่นักเรียนการแสดง แต่กลับหลงลืมพื้นฐานการแสดงที่สำคัญ คือ ทักษะ soft skill ที่จะช่วยเสริมให้นักเรียนการแสดงได้ทำงานกับมิติภายในของตนเองซึ่งเป็นทักษะสำคัญที่จะช่วยให้นักเรียนการแสดงสามารถพัฒนาตนเองเป็นนักแสดงที่ดีและมีคุณภาพได้ ได้แก่ทักษะของ การฟังอย่างลึกซึ้งซึ่งจะช่วยให้นักแสดงได้ฝึกการฟังเพื่อให้เข้าใจถึงความหมายและนัยยะ ตลอดจนอารมณ์ต่าง ๆ ที่ซ่อนอยู่ภายใต้บทละคร การละวาง การตัดสินใจ ช่วยให้นักแสดงไม่ด่วนตัดสินใจการกระทำของตัวละครที่ตนเองจะต้องสวมบทบาทว่าเป็นตัวละครผิดถูก ชั่ว ดี ซึ่งการละวางการตัดสินใจจะช่วยให้นักแสดงสามารถเข้าไปสวมความเป็นตัวละครได้อย่างศิโรราบ ไร้ข้อกังขาใด ๆ และสุดท้ายคือ การสร้างข้อตกลงร่วม นับได้ว่าเป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างให้นักเรียนการแสดงรู้จักการฝึกเรื่องของวินัยในการอยู่ร่วมกัน การเคารพความเป็นส่วนตัวของผู้อื่น ซึ่งนับได้ว่าเป็นคุณสมบัติสำคัญอีกประการหนึ่งของนักแสดงที่ดีควรมีเช่นกัน ในด้านการสืบค้นลักษณะตามศาสตร์นพลักษณ์ กลุ่มเป้าหมายจำเป็น

ที่จะต้องสำรวจลึกลงกลับไปประสบการณ์ที่ผ่านมาในชีวิต รวมถึงการสำรวจอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของตนเอง และอาจต้องมีการแลกเปลี่ยน แบ่งปันสิ่งที่ค้นพบกับผู้อื่นรวมถึงด้วย ดังนั้น การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงในพื้นที่ปลอดภัยจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้ออกแบบกระบวนการต้องให้ความสำคัญไม่น้อยไปกว่าองค์ความรู้ด้านอื่น ๆ

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยพบว่า ศาสตร์นพลักษณ์ (Enneagram) เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการช่วยให้นักเรียนการแสดงสามารถทำความเข้าใจตัวละครอย่างลึกซึ้ง ทั้งในด้านความคิด แรงจูงใจ โลกทัศน์ และรูปแบบพฤติกรรมของตัวละคร อีกทั้งยังสามารถเชื่อมโยงกับตัวตนของผู้แสดงเองผ่านการเรียนรู้แบบย้อนทวนภายใน (self-reflection) ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับงานของ Prien (1998) ในเรื่อง The Enneagram and the Actor ซึ่งเสนอว่านักแสดงสามารถใช้เอนเนียแกรมเป็นแนวทางวิเคราะห์ตัวละครเพื่อพัฒนา “ความเชื่อในบทบาท” ได้ดีขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้สามารถเลือกวิธีเข้าถึงตัวละครได้หลากหลายและตรงจุดมากขึ้น

นอกจากนี้ Bland (2010) ใน The Enneagram: A Review of the Empirical and Transformational Literature ได้เน้นว่า เอนเนียแกรมไม่เพียงเป็นเครื่องมือจำแนกบุคลิกภาพ แต่ยังเป็นแนวทางที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาในระดับจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของงานวิจัยนี้ที่มุ่งพัฒนา “นักเรียนการแสดงแบบองค์รวม” สอดคล้องกับ ประภาส นวลเนตร (2564) ซึ่งได้นำศาสตร์นพลักษณ์มาใช้ในการออกแบบตัวละครภาพยนตร์ “15 คำ เดือน 11” เพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมและแรงจูงใจของตัวละคร ซึ่งเป็นแนวทางที่สอดคล้องโดยตรงกับกระบวนการที่ใช้ในงานวิจัย

งานวิจัยได้เน้นผลลัพธ์ในด้านการพัฒนา “แบบองค์รวม” ที่ครอบคลุมทั้งมิติร่างกาย อารมณ์ ความคิด และทัศนคติ ซึ่งพบว่านักเรียนการแสดงสามารถพัฒนาตนเองได้ทั้งในด้านความเข้าใจตนเอง การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และการตระหนักถึงคุณค่าความเป็นมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด “7C” ของ สุทธิลักษณ์ มงคลการ (2561) ที่เน้นการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษา เช่น ความตระหนักรู้ ความกรุณา การร่วมมือ และการเข้าใจตนเอง ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่นักเรียนการแสดงควรมีเพื่อการทำงานร่วมกับผู้อื่นในงานละคร ในหลักการการแสดง สตานิสลาฟสกี (Stanislavski) ได้เน้นว่าการเข้าถึงตัวละครต้องเกิดจากความเข้าใจแรงจูงใจและโลกทัศน์ของตัวละคร รวมถึงการฝึกฝนการสังเกตและจินตนาการ (สโตส พันธุมโกมล, 2565; มัทนิ รัตนิน, 2546) ซึ่งศาสตร์นพลักษณ์สามารถตอบสนองสิ่งนี้ได้โดยตรง เพราะมีระบบจำแนกแรงผลักดันภายในที่ลึกซึ้ง

ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่า การประยุกต์องค์ความรู้ทางด้านการแสดงและศาสตร์นพลักษณ์ และนำไปใช้เป็นฐานสำคัญในการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงให้แก่กลุ่มนักเรียนการแสดง ช่วยให้นักแสดงสามารถค้นหาความต้องการสูงสุด (super objective) ของตัวละครได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกลุ่มเป้าหมายสามารถพิจารณาผ่านบทสนทนาและการกระทำต่าง ๆ ตลอดจนความสัมพันธ์ ความเชื่อ การให้คุณค่าและความหมายบางอย่างในชีวิตของตัวละครตลอดทั้งเรื่อง เช่นเดียวกับการค้นหาโลกทัศน์ของคนทั้ง 9 ลักษณะในศาสตร์นพลักษณ์ ซึ่งมีกระบวนการหรือขั้นตอนในการสืบค้นลงไปถึงแรงจูงใจเบื้องลึกอันเป็นสาเหตุของการตัดสินใจและสะท้อนออกมาเป็นการกระทำและพฤติกรรมที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละลักษณะเช่นกัน และปัจจัยสำคัญของการออกแบบกระบวนการเรียนรู้คือ การสร้างพื้นที่ปลอดภัย ที่กลุ่มเป้าหมายจะสามารถเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านเครื่องมือที่สำคัญ 3 ส่วนคือ 1) การฟังอย่างลึกซึ้ง (deep listening) การละวางการตัดสิน (judgment) และ 3) การสร้างข้อตกลงร่วม (agreement) ซึ่งเครื่องมือทั้ง 3 ส่วนนี้ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะประกอบสร้างให้เกิดพื้นที่การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงที่ปลอดภัยทั้งทางด้านกายภาพและด้านจิตใจของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งนอกจากจะช่วยให้กลุ่มเป้าหมายมีความเข้าใจในองค์

ความรู้ที่ตั่งไว้แล้ว เครื่องมือทั้ง 3 ส่วนยังสามารถสร้างเสริมทักษะในด้าน soft skill รวมถึงการสร้างคุณสมบัติอันพึงมีในตัวนักแสดงได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

8. ข้อเสนอแนะงานวิจัย (Research Suggestion)

ผู้วิจัยพบว่า ตลอดระยะเวลาการเรียนรู้เรื่องศาสตร์นพลักษณ์ของนักเรียนการแสดง หากนักเรียนการแสดงมุ่งมั่นและ “จับยึด” การใช้นพลักษณ์เพื่อเป็นแนวทางในการทำงานตัวละครโดยไม่ยืดหยุ่น หรือเกิดสภาวะการยึดติดกับตัวเครื่องมืออย่างนพลักษณ์มากเกินไปอาจจะกลายเป็นการให้ความสนใจผิดประเด็นและการทำงานที่ผิดจุดมุ่งหมายของการแสดง อีกทั้ง การวิเคราะห์ลักษณะให้กับตัวละคร นักเรียนการแสดงจำเป็นต้องอ่าน ศึกษาบทละครตลอดทั้งเรื่องให้เสร็จสิ้นก่อน ก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการสืบค้นลักษณะให้กับตัวละคร เพราะจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมของผู้วิจัยประเด็นสำคัญว่า นักเรียนการแสดงจะเกิดภาวะ “กระเจิน” เข้าหาเครื่องมือทางการแสดงใหม่ที่ได้เรียนรู้ทันที และจะตามมาด้วยสภาวะของการวิเคราะห์และประทับตราความเป็นลักษณะต่าง ๆ ให้กับตัวละครระหว่างการอ่านบทละครทันที ซึ่งเป็นวิธีที่อาจจะทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการสืบค้นลักษณะของตัวละครได้

ในการใช้ศาสตร์นพลักษณ์ ผู้ใช้จำเป็นที่จะต้องมีความรู้ด้านนพลักษณ์ที่ชัดเจน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน ซึ่งศาสตร์นพลักษณ์เป็นองค์ความรู้ในการสำรวจมิติด้านในความเป็นมนุษย์ที่มีความลึกซึ้ง จึงทำให้การเรียนรู้เรื่องนพลักษณ์จำเป็นต้องใช้เวลาในการทบทวน สังเกต พฤติกรรม การกระทำ รวมถึงแรงขับเคลื่อนที่แท้จริงของการกระทำนั้น ๆ ด้วย และการนำเสนอละครในบางรูปแบบ เช่น ละครตลก (comedy) หรือบทละครที่ถูกสร้างให้ตัวละครมีลักษณะแบน อาจเป็นอุปสรรคต่อการใช้นพลักษณ์ในการค้นหาหลัก ซึ่งในกรณีนี้ นักเรียนการแสดงหรือผู้ใช้งานนพลักษณ์ในศาสตร์การแสดง อาจประยุกต์ใช้นพลักษณ์ในมุมที่กลับกัน กล่าวคือ จากการสืบค้นลักษณะให้ตัวละครเพื่อใช้นพลักษณ์เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ตัวละคร ผู้ใช้งานอาจใช้นพลักษณ์ในการกำหนดทิศทาง การแสดงให้แก่ตัวละครที่มีมิติความเป็นมนุษย์ไม่ชัดเจน เพื่อให้นักแสดงสามารถสร้างสรรค์การแสดงที่มีจุดมุ่งหมายและมีรูปแบบพฤติกรรมที่ชัดเจน ไม่เลือนลาง และเป็นตัวละครที่มีความสมเหตุสมผลในการกระทำมากขึ้นได้อีกทางหนึ่งด้วย

9. เอกสารการอ้างอิง (References)

- Abhaiwong, T. (2015). Journal of Performing Arts. Bangkok: Academic Dissemination Project, Faculty of Arts, Chulalongkorn University. [in Thai]
- Kittithanwiwat, P. (2022). The Enneagram and Emotional Intelligence. [Master's thesis in Management, Mahidol University]. [in Thai]
- Kuruwanich, A., & Noisantiya, C. (2021). Experiential Learning Theory (ELT). Lifeeducation. <https://www.lifeeducation.in.th/>. [in Thai]
- Maneeewatthana, C. (2015). Teaching materials for PER2111 Acting 2. Department of Performing Arts and Creative Entrepreneurship, Faculty of Fine and Applied Arts, Suan Sunandha Rajabhat University. [in Thai]
- urbinner. (2022). What is the Enneagram and what are the characteristics of each type?. urbiner.com. <https://www.urbiner.com/post/what-is-enneagram>. [in Thai]